

ΑΙ ΝΕΑΙ ΘΕΤΙΚΑΙ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΥΠΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ

Ἀπὸ τὴν πρώτην διανοητικὴν τῆς ἐμφάνισιν ἡ ἀνθρωπότης, συνειδήτως ἢ ὑποσυνειδήτως, πάντοτε ἔσχε κάποιαν πεποίθησιν εἰς τὴν ζωὴν διὰ τῆς ὁποίας ἐμψυχούται εἰς τὴν περι ὑπάρξεως στιγμὴν πάλην καὶ στερεώνει τὸ βῆμά της πρὸς τὰ πρόσω. Ὅπως δὲ ἡ διανοητικότης της οὕτω καὶ αἱ πεποιθήσεις της ἔχουν ὑποστῆ τὴν ἀπαραίτητον ἐξέλιξιν καὶ ἀλλαγὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς ἐκ τῆς ἐπιδρᾶσεως τῶν φυσικῶν, οἰκονομικῶν καὶ φυλετικῶν ἀγῶνων καὶ τῶν ἐξ οὐτῶν προκυψασῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν.

Τρία φαίνονται ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως εἶναι τὰ στάδια τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος ὡς λογικὸν ἐν διήνυσε κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἐξέλιξιν, ἀπ' οὗ ἀπὸ ὀρθίως πιθηκάνθρωπος, ἀναπτύξας τὰ πρῶτα στοιχεῖα διανοητικότητος ἐχαρακτηρίσθη ὡς Homo Sapiens.

Τὸ πρῶτον στάδιον σημειῖται ὑπὸ τῆς κοινωνιολογίης (Κέντ) ὡς παιδικὸν ἢ μυθολογικόν, ἰδίως τῆ πρώτῃ ἀμυδρᾷ ἐμφάνισι τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς συνειδήσεως ἐγέννησε τὴν ἀπορίαν περὶ τοῦ πῶς ὁ ἄνθρωπος εὐρέτη ζῶν ἐν μέσῳ ἐνὸς κόσμου τόσου ποικίλου, ἀχανοῦς καὶ πολυκινδύνου. Ἡ ἐπίμονος αὕτη ἀπορία ἀνησύχησε τὴν πρωτόγονον ἄνθρωπον καὶ τοῦ ἐδημιούργησε τὸν πίθηκον καὶ τὴν ἀνάγκην διὰ μίαν ὀπισθοδρομικὴν ἀπόκρισιν. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τότε δὲν εἶχε βεβαίως τὴν διανοητικὴν ὠριμότητα διὰ νὰ ἐνηθῆ νὰ ἐξιχνιάτῃ τὴν ἀνόργανον καὶ ἐνόργανον τοῦ κόσμου ἐξέλιξιν καὶ τὴν ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης καὶ δὴ τῶν κατωτέρων ζῶων ἀνέλιξιν του. Ἐν τῷ τοῖς ἡ ἀπόκρισις δὲν εὐράδυνε νὰ εὐρεθῆ, καὶ νὰ διατυπωθῆ ἀπὸ τοὺς εὐφρεστεροῦς τῆς ἐποχῆς διὰ νὰ δοθῆ ὡς ἱκανοποίησις καὶ καθησύχασις εἰς τὸ ἐκ τῆς ἀπογνώσεως τεταραγμένον πνεῦμα τοῦ γηραιοῦ προπάτορός μας. Τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν ἀκριβῶς ἐγκλείουσι εἶναι αἱ μυθολογίαι τῶν πρωτογόνων λαῶν, ὡς ἡ Ἑλληνικὴ μυθολογία, ἡ Ἑβραϊκὴ, ἡ Σκανδιναβικὴ κλπ., αἵτινες δὲν εἶναι ἢ παιδαριώδης ἐξηγήσεις τῶν κοσμικῶν φαινομένων. Αἱ μυθολογίαι τῶν λαῶν δύνανται νὰ θεωρηθῶσι ὡς ἀφελεῖς ἐπιστήμαι

καὶ πρωτογενεῖς ἠρησκεῖαι ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεκρυσταλλώθησαν αἱ πρῶται πεποιθήσεις τῆς ζωῆς. Ἡ μυθολογικὴ τουτέστι ἠρησκεία καὶ πίστις ἣτις ἐπέφερε τὴν ἀπαιτουμένην εὐστράθειαν εἰς τὴν ἀρχέγονον κοινω- νίαν, ἐνεθάρρυνε δὲ τὸν ἀνθρώπου εἰς τὴν δισπάλην καὶ ἐστερέωσε τὰ βήματά του πρὸς τὴν πρόδον.

Δεύτερον ἔρχεται τὸ ἐφηβικόν ἦτοι τὸ μεταφυσικὸν στάδιον τῆς δια- νοουμένης ἀνθρωπότητος, καθ' ὃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἤρχισε νὰ μὴν ἰκανοποιηταὶ πλέον μὲ τὴν μυθολογικὴν ἐξήγησιν καὶ πίστιν τῆς ζωῆς.

Μὴ ἔχων ὅμως τὴν ἠριμότητα, τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν ἐργατικότη- τα τὴν ἀπαιτουμένην διὰ τὴν ἠετικὴν καὶ πειραματικὴν ἐπιστημονι- κὴν ἔρευναν τῶν φαινομένων, ἐπροτίμησε ὡς ἐκ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλι- κίας, καὶ κατὰ φυσικὴν ἀνάγκην, νὰ ρεμβᾷσι, εἰς τὰ ἰδεώδη τοῦ μετα- φυσικισμοῦ καὶ τὰ εἰρα τοῦ μυστικισμοῦ. Ἡ μεταφυσικὴ αὕτη τάσις εἶρε τὴν μεγαλειτέραν ἔκφρασιν εἰς τὴν Πλατωνικὴν φιλοσοφίαν. Ὁ Πλάτων ὡς καὶ ὁ Σωκράτης, ἀρεσκόμενοι μᾶλλον εἰς τὸν ὑποκειμε- νικὸν ρεμβαζμόν παρά εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν τῶν γεγονότων ἔρευναν προσεπάθησαν ν' ἀνεύρουσιν τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς διαλεκτικῆς μεθόδου τῶν. Ἡ Πλατωνικὴ αὕτη μεταφυσικὴ ἀργότερον κατὰ τὴν Ἑλληνι- στικὴν περίοδον μετερλήθη εἰς Νεοπλατωνισμόν μὲ τὸν ὅποιον ἀνε- μίχθησαν τὰ διάφορα μυστικιστικὰ ρεύματα τῆς Ἑλλάδος (Ἐλευσίνια καὶ Ὀρφικὰ μυστήρια), τῆς Ρώμης (Magna Mater μυστήρια), τῆς Ἀ- νατολῆς (Μυθραϊσμός) καὶ τῆς Αἰγύπτου (Ἴσις καὶ Ὅσιρις).

Ἐκ τοῦ μεταφυσικοῦ δὲ τούτου συρφετοῦ προέκυψε ὁ Ἀλεξαν- δρινὸς συγκριτισμός, ὅστις ἀπορροφήσας τὴν Ἑβραϊκὴν ἠεκρατίαν καὶ κατόπιν τὰ δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ Μωαμεθανισμοῦ, κα- τήρῳσε νὰ ἀποκρυσταλλώσῃ νέας καὶ φαινομενικῶς λογικωτέρας πε- ποιτήσεις τῆς ζωῆς.

Τὰς νέας αὐτὰς μεταφυσικὰς πεποιθήσεις, ὡς συσσωματωμένας κυρίως εἰς τὰς τρεῖς μονοθεϊστικὰς ἠρησκείας τῶν χωρῶν τῆς μεσο- γείου, ἦτοι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, Χριστιανισμοῦ καὶ Μωαμεθανισμοῦ, προσ- ἔταξεν νὰ ἀσπασθῇ τὸ κράμα ἐκεῖνο τῶν λαῶν τοῦ Μεσαιῶνος, ἡ ταλαπείρος ἐκεῖνη ἀνθρωπότης, ἣτις εἶχε πάθη μεγάλην τοῦ νοδὸς δι- κασάλευσιν ὡς ἐκ τῆς χαλαρώσεως τῆς πρωτογόνου μυθολογικῆς πίστεως καὶ ἐκ τῆς πικρᾶς ἀπαγοδοξίας τοῦ Ἑλληνιστικοῦ σκεπτικισμοῦ.

Αἱ νέαι αὗται πεποιθήσεις ἐνεψύχωσαν πάλιν τὸν ἀνθρώπου εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ τὸν ἔκαμαν νὰ στερεώσῃ τὰ βήματά του πρὸς τὴν πρόδον ἐν μέσῳ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκείνων βαρβαρικῶν μεταιχθήσεων καὶ τῆς φυλετικῆς ζυμώσεως τοῦ ἠορυδῶδους Μεσαιῶνος.

Τὸ τρίτον στάδιον εἶναι τὸ ἀνδρικόν ἦτοι ἐπιστημονικόν εἰς τὸ ὅποιον μέλις εἰπήλθεμεν πρὸ δύο σχεδὸν αἰῶνων. Μακρυνὰς τινὰς ἀναλαμπὰς τοῦ διανοητικοῦ τούτου σταδίου διακρίνομεν εἰς τοὺς προκλαστικῶς Ἴωνας ἠετικῶς φιλοσόφους ὡς Ἡράκλειτον, Ἐμπεδοκλήν, Ἀναξί-

μανδρον, Ἀριστοτέλην, Δημόκριτον, Λουκρίτιον κ.λπ. ἀλλ' αἱ ἀναλαμπαὶ αὐταὶ ὑπεχώρησαν πρὸ τῆς ἀκρατήτου μεταφυσικῆς τάσεως τῆς ἐποχῆς. Τὸ κύριον προανάρχουσα ἠκούσθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μεσαιῶνος μὲ τὴν πνευματικὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν βορείων λαῶν ἐκ τοῦ Παπικοῦ ζυγοῦ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Λουθήρου καὶ μὲ τὴν ἐν γένει διαφωτιστικὴν (Aufklärung) λεγομένην περίοδον ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ. Καὶ ἔχομεν τὸν Ἰορδάνη Βροδνο, Γαλλιλαιόν, Κοπέρνικον, Βάκωνα, Σπινόζαν, Λάκ, Χιούμ, Νεύτονα, Κέπλερ, Βολταίρον, Γκαίτε, καὶ ἄλλους προδρόμους καὶ μάρτυρας τῆς νέας καὶ ἀνδρικής αὐτῆς ἐποχῆς. Ἄλλ' ἡ ἀρχὴ σημεῖοῦται κυρίως ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 18 αἰῶνος μὲ τὰς ἀλληπαλλήλους, ἐπιστημονικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἀνκαλύψεις, ὅπου ἀρχίζουν νὰ ἐμφαίνονται οἱ ἐπιστημονικοὶ ἥρωες τοῦ ὀρίμου ἀνδρικοῦ καὶ θετικοῦ σταδίου τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ὡς ὁ Κόντ, ὁ νεκρὸς Κόντ, Λαπλάς, Λαμπέρ, Λαββίνας, Σπένσερ, Χάκσλεϋ, Ἀδάμ Σμιθ, Κάρολος Μάρξ, Χαίκελ καὶ πολλοὶ ἄλλοι πρωτεργάται τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Τὸ ἔργον τῶν σκαπανέων αὐτῶν διαρκῶς συμπληρώνου καὶ εὐρύνουσιν πολυάριθμοι νεώτεροι ἐπιστήμονες διερευνώντες τὸ πᾶν καὶ προπαθούντες νὰ διατυπώσουν θετικὴν τινὰ ἐρμηνείαν καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς γενικῆς κοσμογονίας, ὅχι πλέον ὡς δημιουργήματος ἀλλὰ ὡς αὐθυπάρξεως αἰωνίως ἐξελισσομένης. Ἡ αὐθιγὰ οὐσία ἡ ἐκδηλουμένη εἰς τὴν ἀνεξάντλητον ἐνέργειαν τὴν ἀκατάστρεπτον ὕλην, καὶ τὴν ὄλοζωϊκὴν αἰσθητικότητα, εὐρίσκεται εἰς μίαν διηγετικὴν ἀνασυγκρότησιν καὶ ἀναδιαμόρφωσιν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ φυσικοῦ νόμου τῆς ἔλξεως καὶ ἀποθήσεως τῶν στοιχείων καὶ τοῦ ζωϊκοῦ τοιοῦτου τῆ πάλης κατ' ἀντιθέτου περιβάλλοντος πρὸς ἐπιζῆσιν μετὰ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς τῶν εἰδῶν καὶ τῆς ἐν γένει ἐξελιξεως καὶ ἀλλαγῆς.

Ἐκάστη ἐπιστήμη ἐξερευνήσασα καὶ ἐπεξηγήσασα τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς ἐξηγάντε πᾶν μυθολογικὸν τέρας ἢ μεταφυσικὸν φάσμα, τὰ πρωτόγονα αὐτὰ λείψανα (crude vestiges) τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Οὕτω ἡ ὀστερονομία ἐπλήρωσε τὸ σύμπαν μὲ νεφέλας, κομήτας, ἥλιους, πλανήτας καὶ μετέωρα, ἐκτοπίζουσα τοὺς μεσαιωνικοὺς παραδείσους μετὰ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀμερμένως ἀναπαυομένων γεναιοτέρων δημιουργῶν. Ἡ Γεωλογία, βιολογία, παλαιστολογία κ.λπ. ἐξερευνήσασαί εἰς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑπὸ τὴν γῆν κατέστρεψαν τὰς κατοικίας τῶν νυμφῶν καὶ νεράιδων καὶ τὰ βασίλεια τῶν διαβόλων ἢ δὲ μετεωρολογία πληρώσασα ἀπάσας τὰς μεταξὺ τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀποστάσεις μὲ αἰθέρα καὶ ἀτμόσφαιραν, ἐξεδίωξε τὰ ἐναέρια τελώνια (τοῦ Ἀποστόλου Παύλου). Τὸ ἀληθινὸν φῶς τῆς ἐπιστήμης πανταχοῦ ἐκθαμβώνει καὶ τρέπει εἰς φυγὴν καὶ ἀφάνειν τὰ εἰδωλα τῶν προληπτικῶν παραδόσεων, ὅπως ἔταν ἐγείρη τις λίθον τὰ ὅπ' αὐτὸν μαῦρα ζωίφουα φεύγουσιν τροχάδην ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Ἡ ζωὴ μπορεῖ νὰ θαδίσῃ καὶ ἄνευ περιουτήσεων ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ ζῶα. Ἀλλὰ τότε θαδίζουσα ἀσκόπως δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ καταστρεπτικὰς δι' ἑαυτὴν συνήθικας καὶ νὰ πλανηθῇ πρὸς σημεῖα ἀπολείας. Διὸτι ἄπλως ζωὴ σημαίνει ἀγὼν συντηρήσεως, αὐξήσεως καὶ ἀναπαργωγῆς, δηλαδὴ, πάλην κατ' ἀντιθέτου περιβάλλοντος περὶ ὑπάρξεως (struggle for existence) ἐκ τῆς πάλης δὲ αὐτῆς μόνον ὁ καταλληλότερος ἐπιζεῖ (survival of the fittest). Ἐπερ δὲν σημαίνει καὶ καλλίτερος (the best). Ἄρα ἡ ἐξέλιξις δὲν εἶναι πάντοτε πρόοδος. Πρόοδος μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ μόνον εἰς τὴν συνειδητὴν ζωικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ὅπου ὁ νοῦς διαμορφώνει ὠρισμένας πεποιθήσεις εἰς ἰδεώδη πρὸς τὰ ὅποια ὄλη ἡ ἐνεργητικότης τοῦ ἀποβλέπει.

Εἰς τὴν ζωικὴν ἐξέλιξιν ὅλοι ὡς ἄτομα εὐρέθημεν χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν, ἀλλὰ ἐπειδὴ εὐρέθημεν ὡς ἀνθρώπινα ἄτομα πρέπει νὰ θέλωμεν μίαν πρόοδον, τὸ ἐπιπρόσθετον αὐτὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπίνης ζωικῆς ἐξελιξεως, ἄνευ τοῦ ὅποιου ἡ ζωὴ μας δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ὡς ἀνθρώπινο. Εἰς τὸν χορὸν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἰσι ἔχομεν πιασθῆ καὶ τὸ πρῶτον πού χρειαζόμεθα εἶναι θεϊκαὶ πεποιθήσεις, θάρρος καὶ δράσις διὰ νὰ παίξωμεν τὸ μέρος μας με χάρι. Ὁ ἀνθρώπος διὰ νὰ ἔχῃ τὸ θάρρος πρὸς τὴν δράσιν πρέπει νὰ ἔχῃ ὠρισμένας πεποιθήσεις εἰς τὰς ἰδικὰς του δυνάμεις, εἰς τὴν καλλιτέρευσιν τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τῆς κοινωνίας καὶ εἰς τὴν ἑλευσιν νέας καὶ εὐτυχεστέρης ἐποχῆς ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Τόσον διὰ τῶν φῶτων τῆς νεωτέρας θεϊκῆς ἐπιστήμης ἔσον καὶ τῆς πικροτάτης πείρας τοῦ μεγάλου πολέμου ἡ ἀνθρωπότης ἤρξατο νὰ σχηματίζει τὴν πεποίθησιν, ὅσον οὐδέποτε ἐν τῷ παρελθόντι, ὅτι ἔφησσε πλέον τὸ ἀνδρῆκόν στάδιον ὅπερ τὸ διακρίνει ἡ λογικὴ ὠριμότης, ἡ ἀνεξαρτησία, ἡ αὐτοπεποίθησις καὶ ἡ αὐτοεὐθύνη. Ὅτι διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ὅπου καὶ διὰ τὴν δυστυχίαν τοῦ ὅτου ἴδιος ἀνθρώπος φέρνει τὰς εὐθύνας, ὡς ἔχων τὸ λογικόν, τὸ κορῦφωμα αὐτὸ τῆς νευρικῆς ἐξελιξεως, νὰ ἐλέγξῃ τὰς πράξεις του ὡς ἄτομον καὶ ὡς σύνολον, νὰ ἀποσεβῆσθ πολλὰς μελλούσας καταστροφὰς καὶ νὰ συνασπισθῆ κοινωνικῶς πρὸς ἀμοιβαίαν ὠφέλειαν καὶ πρόοδον.

Ἡ ἀνθρωπότης μανθάνει ἐπὶ τέλους ὅτι αἱ συμφοραὶ τῆς δὲν εἶνε ὄργη Θεοῦ, ἀλλ' ἀμάθεια ἀνθρώπων. Οὐδὲ διατίθεται νὰ ἀναμένει ἐπὶ πλέον τιν ἀπὸ μηχανῆς Θεοῦ τοῦ Εὐριπίδου ἢ τὴν ἐκ τῶν νεφῶν παρουσίαν Μεσσία ὅπως τὴν σῶσιν. Ἀναγκάζεται δὲ νὰ παραδεχθῆ ὅτι μόνον οἱ ἴδιοι ἀνθρώποι δύνανται νὰ ἀποβῶσιν ἑαυτῶν καὶ τῆς κοινωνίας των σωτήρες, ὡς καὶ καταστροφεῖς. Πανταχοῦ βλέπομεν σήμερον ὅτι δι' ἐπαναστατικῶν καὶ ἄλλων αὐτο-ὑπαγορευομένων δραστηκῶν μέτρων οἱ ἀνθρώποι ἀναλαμβάνουν τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ καλλιτέρευσιν τῆς κοινωνίας.

Διὰ τῆς ἐπιστήμης ἐπίσης μανθάνουν ἤδη πῶς νὰ διευθύνουν τὰς

δυνάμεις τῆς φύσεως πρὸς ὑφέλειάν των. Τὴν ἀνεξάντλητον ἐνέργειαν καὶ τὸν πλοῦτον ἕπερ ἡ γῆ ἐγκαλεῖ, οἱ ἄνθρωποι ἔρχισαν νὰ ἀνακαλύπτουν, νὰ σπουδάζουν καὶ ἐκμεταλλεύονται: πρὸς καλλιτέρευσιν τῆς ἰδίας των ζωῆς. Ἀναριθμήτους δυνάμεις ἐπίσης ἀνευρίσκουν καὶ εἰς τὴν ἰδίαν των ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ὅταν αὗται εὑρουν μίαν κατάλληλον ἀνάπτυξιν καὶ ἐξωτερίκευσιν, τότε ὁ ἄνθρωπος, τὸ κορυφαῖον αὐτὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνοργάνου ἐξελιξείας, ἢ γίνῃ ἑ μόνος, δικτάτωρ, χαλιναγωγεὺς, προστάτης καὶ σωτὴρ παντὸς τοῦ ἐμφύχου καὶ ἀψύχου κόσμου.

Ἡ πεποίησις λοιπὸν εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν διανοουμένην ἀνθρωπότητα γενικῶς, ἀποτελεῖ ἕ. βαρυσήμιχτον ἄριστον τῆς νέας μετικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς πίστεως πρὸς τὴν ζωὴν.

Ἡ δευτέρα νέα μετικὴ πεποίησις τῆς ζωῆς ἥτις ὀσημέραι ἐφαρμόζεται καὶ γενικεῖται εἴνε ἢ διὰ μιᾶς καθάρσεως καὶ ριζικῆς ἀνασυστάσεως τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος ἐξολόθρευσις ἐπονειδίστων ἐν τῇ κοινωνίᾳ κακῶν καὶ ἀναγέννησις τῆς ἀνθρωπότητος.

Πολλὰ εὐσυνειδήτητα καὶ ἀνθρωπιστικὰ ἄτομα διαφόρων κοινωνικῶν στρωμάτων ἀκούονται ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἄμερικην, ὅσον οὐδέποτε μέχρι τοῦδε, βροντοφωνοῦντα μετὰ τελείας πεποίησεως τὴν ἀνάγκην μιᾶς γενικῆς κοινωνικῆς ἀναγεννήσεως. Καὶ ἄλλοι μὲν τὴν ὀνομάζουσιν σοσιαλιστικὴν μεταρρῆμίσιν, ἄλλοι κομμουνιστικὴν ἐπανάστασιν, ἄλλοι Μπολσεβισμόν καὶ ἄλλοι ἄλλως. Οἰκισθῆτε καὶ ἂν εἶναι αἱ ὀνομασίαι ἢ αἱ μέθοδοι πρὸς πραγματοποιήσιν, ἡ πεποίησις διὰ μίαν τοιαύτην κοινωνικὴν ἀλλαγὴν εἶναι εἰς ἔλους ἐξίσου σταθερά.

Ἡ γενικὴ δὲ αὕτη τῆς κοινωνίας ἀναγέννησις παρουσιάζεται κυρίως ὑπὸ τρεῖς μορφαί, ἦτοι, κοινωνικο-οἰκονομικὴν, διανοητικὴν ἢ μορφωτικὴν καὶ ἠθικο-ἠρησκευτικὴν.

Ἡ μετικὴ πεποίησις διὰ μίαν κοινωνικο-οἰκονομικὴν ἀναγέννησιν οὐδέποτε ἔσχε τὴν γενίκευσιν καὶ ἔντασιν ἣν παρουσιάζει σήμερον. Ἡ Εὐρώπη ὅλη καὶ ἡ Ἄμερικὴ κατὰ βάθος μείνονται ἀπὸ ἀντικαθεστωτικισμὸν καὶ ἐπαναστατικὸν ριζοπακτισμὸν, μόνον δὲ ὁ προσωρινὸς κάματος τοῦ μεγάλου πολέμου προσέδδει εἰς αὐτάς μίαν φαινομενικὴν ἀδράνειαν καὶ ἡσυχαστικότητα.

Ἡ χρονία ἀσθένεια τοῦ ἰδιωτικοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ μὲ τὰς συχνὰς οἰκονομικὰς κρίσεις καὶ πανικοὺς, μὲ τὰς μεγάλας ἐργατικὰς ἀπεργίας καὶ ἀλληλομαχομένους κοινωνικὰς τάξεις, καὶ μὲ τοὺς ἀτέρμονας διεθνεῖς οἰκονομικοὺς πολέμους καὶ ποταμοὺς αἱμάτων ἑκατομμυρίων νεαρῶν ὑπάρξεων (ἐπονειδίστων καὶ ἐγκληματοκώτατον ἔργον τοῦ ὀθθεν Χριστιανικοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ), μόνον δι' ἑνὸς χειρουργικοῦ αἵλου ἐπαναστατικῆς ἐγχειρίσεως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαλειφθῇ, ἐπιφέροντος ἐξυγίανσιν καὶ σωτηρίαν εἰς τὴν ταλαίπωρον κοινωνίαν.

Ἡ γενικὴ κοινωνικὴ ἐπανάστασις ἐπίκειται ἀνά τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀμερικὴν πρέπει νὰ ἐλθῇ καὶ θὰ ἐλθῇ καλπάζουσα ὥπως φέρῃ τὴν ἀπαιτούμενην ἐξυγιάνσιν καὶ ἀνανέωσιν (rejuvenescence)· ἄλλως, ἡ κοινωνία τῆς Δύσεως θὰ καταπέσῃ ὀλοτελῶς καὶ τότε πρωτόγονόν τι Ἀνατολικὸν ἔθνος θὰ εὕρῃ τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν νὰ διεισδύσῃ λεηλατοῦν καὶ δεσπόζον αὐτήν, ἐπότε ἴσως καὶ διὰ τῆς φυλετικῆς ἀναζωώσεως πρωτογόνων μετ' ἐκφυλισμένων ἐπέλθῃ ἡ ἰσορροπία τῆς ζωτικότητος.

Ἡ κοινωνικο-οἰκονομικὴ ἀναγέννησις θὰ ἀποβλέπει εἰς τὴν ὑπαγωγὴν ὅλων τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ἰσχυρᾶς καὶ πεφωτισμένης κοινωνικῆς κυβερνήσεως, τῆς ὁποίας πρώτιστον μέλημα θὰ εἶναι τόσοσιν ἢ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς ἔσον καὶ ἡ δίκαια κατανομή αὐτῆς χάριν τῆς γενικῆς κοινωνικῆς εὐημερίας.

Τὰ πλουτοπαραγωγικὰ μέσα ἢ κεφάλαια ἀποτελοῦνται ἐν μέρει ἀπὸ τὸν φυσικὸν πλοῦτον, τοῦτέστι, καλλιεργησίμους γαίας, μεταλλεῖα, δάση νερὰ κλπ. τὰ ὁποῖα ἢ μήτηρ γῆ ἔχει ἀναποθήκευσήν δι' ἑλούς ἀνεξαιρέτως, καὶ ἐν μέρει ἀπὸ τὸν τεχνικὸν πλοῦτον, ἥτοι ἐργαστάσια μηχαναί, μεταγωγικὰ μέσα, χρήμα κλπ. ἅτινα παρήχθησαν διὰ τῆς προηγουμένης ἐργασίας καὶ ἀποτελοῦν οὕτως εἶπειν τὸ περίσσευμα. Ἄρα τὰ κεφάλαια τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς γῆς ἀφ' ἑνός, τὸ καὶ ἐκ τῶν ἐργαζομένων ομάδων τῆς κοινωνίας ἀφ' ἑτέρου, ἔπρεπε νὰ εἶναι κοινὸν τῆς ἐργαζομένης κοινωνίας κτῆμα—οὐχὶ νὰ ἀποτελοῦν κυρίως τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν ἐλλείγων.

Ἡ κοινωνικὴ κυβερνήσις ἐπίσης θὰ ἐπιδιώκει νὰ ἐξυθηνώσῃ πᾶσαν βάρβαρον διάκρισιν κοινωνικῶν τάξεων, παρέχουσα γενικὴν ἰσότητά εὐκαιρίας ἵνα ἕλοι θυνηθεὸν νὰ λάβουν τὴν ἀπαιτούμενην μόρφωσιν καὶ ἀναπτύξουν τὴν ἀτομικὴν τῶν ἱκανότητα καὶ κοινωνικὴν ὠφελιμότητα, καὶ ἀνυψώσουσιν ἐκ τοῦ βορδέρου τῆς πτωχείας, στέρησεως καὶ ἀμαθείας, τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀποκλήρων καὶ ἀτυχῶν ἀνθρωπίνων υπάρξεων τὰ ὁποῖα σήμερον ἀποτελοῦν τὰ κατώτερα στρώματα τῆς κοινωνίας ὥπως καὶ αὐτὰ θυνηθεὸν νὰ καταφθάσουν καὶ ἐνωθεὸν μετὰ τὴν μεγάλην φάλαγγα τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, συμμαρτυροῦν δὲ καὶ τῆς εὐζωίας κατὰ τὸν σύντον ἰσὺν αὐτὴν ἐπὶ τῆς γῆς βίον.

Καὶ ἡ ἐργασία ἐπίσης θὰ πρέπει νὰ κανονισθῇ ἀνθρωπίνως. Αὕτη θὰ εἶναι ἐργασία καὶ ὄχι δουλεία, Πᾶς ὄντις ἐνήλιξ ἀνθρώπος θὰ εἶναι χειρωνακτικὸς ἢ πνευματικὸς παράγωγός ἐργάτης, ἀλλὰ θὰ ἐργάζεται μόνον ὠρισμένας ὥρας· οὕτως ὥστε νὰ τοῦ παρέχονται ἀρκεταὶ ὥραι σχολῆς πρὸς ἱκανοποίησιν καὶ τῶν ἄλλων τῆς ζωῆς ὄψεων, ἥτοι ἀνάπαυσιν, διασκέδασιν καὶ ἐθυστηματικὴν μελέτην πρὸς ἀνύψωσιν τῆς διανοίας καὶ ἠδραικοποίησιν τοῦ χαρακτήρος.

Ὁ νῦν βάνανσος καὶ ἀντικοινωνικὸς οἰκονομικὸς ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ ἀτόμων, ομάδων καὶ ἔθνων θὰ κατασταλῇ τελείως ἀφοῦ κατα-

ριφθῶσι αἱ σαθραὶ βάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ ἀτομικισμοῦ, αἵτινες ἀντίκεινται πρὸς τὸν φυσικὸν καὶ ἐνστικτώδη σκοπὸν τῆς ὁμαδικῆς εὐημερίας τῆς ἀνθρωπότητος ὡς γένους. Ὁ ἀγὼν τῆς ζωῆς θὰ ἐμπεδωθῆ εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον, εἰς τὴν πνευματικὴν ἄμιλλαν μεταξὺ ἀτόμων καὶ ὁμάδων, πρὸς ἐπιστημονικὴν, ἐφευρετικὴν, καλλιτεχνικὴν κλπ. ἀνάδειξιν. ἀντὶ τοῦ σημερινοῦ βαρβάρου ἀγῶνος πρὸς ὕλικὴν ἐπισώρευσιν πλοῦτου. Ἡ ἀνεπτυγμένη κοινωνικὴ συνείδησις θὰ ξεύρῃ νὰ ἐκτιμᾷ τὴν ἀνθρωπίνην ἰκανότητα καὶ πνευματικὴν ποιότητα, μετὰ τῆς ἐξ αὐτῶν προερχομένης κοινωνικῆς ὠφελιμότητος, καὶ οὐχὶ τὴν ὕλικὴν ποσότητα πλοῦτου. Τὸ ἐλατήριον τῆς βιοπάλης θὰ εἶναι πνευματικὸν οὐχὶ ὕλικόν. Τὸ ὕλικόν μέρος τῆς ζωῆς θὰ λυθῆ πλέον, καὶ πᾶς τις θὰ ἐργάζεται μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν ὅτι δὲν μπορεῖ ἄλλως νὰ ἀποτελέσῃ μέρος τῆς κοινωνικῆς ὁμάδος καὶ ὅτι ὁ ἐκ τῆς ἐργασίας του πρὸς οἰκονομικὴν συντήρησιν προκύπτων πλοῦτος εἶναι μόνον τὸ ἀπαραίτητον μέσον, οὐχὶ σκοπὸς τοῦ βίου, ὡς σήμερον χυδαίως ἐκλαμβάνεται. Ὁ εὐγενὴς τοῦ βίου σκοπὸς θὰ εἶναι ἡ διὰ τῆς φιλοπόνου ἐπιστημονικῆς, καλλιτεχνικῆς καὶ μορφωτικῆς ἐν γένει ἀναπτύξεως καὶ παραγωγικῆς ἰκανότητος, ἀνάδειξις καὶ ἀπόκτησις κοινωνικῆς ἐκτιμῆσεως, ὡς καὶ ἀληθοῦς εὐδαιμονίας.

Διὰ τὴν διανοητικὴν ἢ μορφωτικὴν ἀναγέννησιν εἶναι ἀπαραίτητος πρῶτον ἡ γενικὴ καὶ ριζικὴ ἀνασύστασις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, ἀπὸ νηπιαγωγείου μέχρι πανεπιστημίου, ἐπὶ τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικόν, θετικόν καὶ πρακτικόν ὡς καὶ τελεῖα διάδοσις καὶ ἐκλαμψεῖς τῆς θετικῆς μορφώσεως. Ὁ μέγας Ἀμερικανὸς κοινωνιολόγος ἔχει τὴν ἐξῆς φράσιν ὡς σύνθημα τῆς διανοητικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀναγεννήσεως: «Καθολικὴ διάδοσις τῆς ὑφισταμένης θετικῆς γνώσεως».

Ἡ ἐπιστήμη, τοῦτέστι θετικὴ γνώσις, εἶναι ἡ ὑπερτάτη κοσμικὴ ἀλήθεια διαρκῶς λύουσα τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπίνης βιοπάλης καὶ ἀπελευθερώνουσα παντοειδῶς τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς δουλικῆς ἐργασίας. Ἡ μεγαλύτερα πηγὴ τῆς δυνάμεως εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἡ δὲ ἐπιστήμη εἶναι ἡ μεγαλύτερα πηγὴ τῆς ἀληθείας. Μόλις πρὸ δύο αἰῶνων ἤρχισαμεν νὰ ἀνοίγωμεν τὴν μεγάλην ταύτην βιβλίον τῆς θετικῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως, ἀντλοῦντες κατὰ τοσοῦτον ἀλήθειαν, δύνάμιν ἐλευθερίαν. Ἄλλ' ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων ὄντων ἀκόμη ζοῦν εἰς φρικτῶδη ἀμάθειαν, δεισιδαιμονίαν καὶ μῖσος ἐνῶ πολυάριθμοι βιβλιοθηκαὶ σήμερον γέμουν ἐπιστημονικῶν βιβλίων τὰ ὅποια θὰ ἠδύναντο νὰ διασκορπίσουν τὴν ἀμάθειαν, νὰ ἐξαλείψουν τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ νὰ διδάξουν τοὺς λαοὺς ὅτι τὸ μῖσος εἶναι πρωτόγονον τοῦ ζῆου πάθος. Ἐν τούτοις, βραδέως ἀλλὰ σταθερῶς ἡ θετικὴ γνώσις ἔχει ἀρχίσῃ νὰ ἀπλοῦται ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν εἰς ὀλίγους νόασι, ἀπὸ τοὺς ὀλίγους εἰς πολλοὺς μέχρις ὅτου ἀπλωθῆ εἰς ὅλον τὸν κόσμον φέρουσα πραγματικὴν ἀναγέννησιν καὶ ἐλευθερίαν. «Θὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια θὰ σὲ καταστήσῃ ἐλεύθερον».

Ἡ ἠθικο-θρησκευτικὴ ἀναγέννησις ἐγκρατεῖ κυρίως εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὴν ὑποκριτικὴν ἠθικὴν τῆς ἐθιμοτυπίας καὶ ἀπὸ τὰς φανατικὰς, δογματικὰς καὶ δεισιδαίμονας θρησκείας.

Τὰ μεταφυσικὰ θεοκρατικὰ δόγματα οὐδὲν πλεον χωροῦν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν σχέσιν. Ἡ ἐκ τῶν ἄνω πάνσοφος καὶ πολυεὐπλαγχνος μεταφυσικὴ προνοητικότης οὐδαμῶς παρουσιάζει ἴχνη τῆς ὑποστάσεώς της. Ὀλόκληρον τὸν ἀνόργανον καὶ ἐνόργανον κόσμον διέπει ἀγῶν φοβερὸς καὶ ἀτέρμων. Ἡ δὲ ἐμφανιζομένη τοῦ σύμπαντος σχετικὴ σταθερότης καὶ ἁρμονία εἶναι μόνον τὸ ἀναγκαστικῶς ἐξελιχθὲν ἀποτέλεσμα τῆς ἰσοροπίας τῶν ἀντιθέτως ἀγωνιζομένων στοιχειωδῶν δυνάμεων.

Ἡ οὕτω προκύψασα σχετικὴ τοῦ σύμπαντος εὐστάθεια καὶ ἁρμονικότης τέρπει τὸν ἀνθρώπον διὰ τῆς ὁράσεως καὶ τοῦ ἐξυπνᾶ τὸν ἐνστικτώδη κοσμικὸν καὶ ἠθικὸν οὖτως εἰπεῖν πόθον διὰ τὸ θετικῶς ἐλθῆς, τὸ σταθερῶς καλὸν καὶ τὸ ἁρμονικῶς ὡραῖον, καθότι καὶ ὁ ἴδιος ἄνθρωπος εἶναι ἐν ἀναπόσπαστον μέρος τῆς μονιστικῆς κοσμικῆς οὐσίας ἧτις, ἀενάως ἀγωνίζεται καὶ πάντοτε τείνει, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν, νὰ καταφθάσῃ ἐν σχετικῶς ἁρμονικῶν καὶ γαλήνειον, σύνθετον καὶ σταθερὸν στάδιον.

Ὡστε μόνον ἐνεπομένει νὰ προστρέξωμεν εἰς τὴν θετικὴν θρησκευτικὴν πίστιν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὡς κατέχον τὸν νοῦν, τὴν συνειδητὴν διάνοιαν, τὴν ἐπιτυχεστέραν ταύτην τῆς ἐνοργάνου ἐξελιξέως συγκρότησιν. Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ὡς οἰωνοὶ ἀνεξάρτητος ἐκ τοῦ σύμπαντος ἀντικειμενικὴ ὑπεροντότης ἀποβαίνει τὸ μόνον ὀρθολογικὸν κριτήριον δυνάμενον νὰ ἐξιχνιάσῃ καλινδρομικῶς τὸ πῶς εὐρέθημεν νὰ ὑπάρχωμεν καὶ μελλοντικῶς νὰ προσχεδιάσῃ τὸ πῶς πράγματι πρέπει καλλίτερον νὰ ὑπάρχωμεν.

Ἄλλὰ ποῖα ἄλλη κοσμικὴ σύνθεσις παρουσιάζει τὴν συνειδητὴν ταύτην καὶ δημιουργικὴν διάνοησιν. Ἡ μήπως καὶ αὕτη ἡ τῶν μεταφυσικῶν θρησκείων τελεία θεϊτικὴ καὶ δημιουργικὴ ἰδιότης οὐρανίας τινὸς ὀντότητος δὲν εἶναι ἢ ὁ ἀντικατοπισμὸς τῶν ἰδίων τοῦ ἀνθρώπινου νοῦς ἑκπεράτων δυνατοτήτων, τὸ ἰδίον τοῦ ἀπαύγασμα καὶ ὁ ἴδιος τοῦ προδολεὺς φωτίζων τὰ ἀπώτατα τῆς ἀνθρωπίνης προόδου μελλοντικὰ στάδια, εἰς ᾗ δυνατόν σὺν τῷ χρόνῳ νὰ καταφθάσῃ; Ὁ ἀνθρώπινος πόθος τοῦ λατρεῦσιν θεϊτικόν τι ἀπειρον καὶ τέλειον εἶναι αὕτη αὕτη ἀπόδειξις ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἐγκλείει τὴν δυνατότητα τοῦ πρὸς τὸ τέλειον βαδίζειν. Οὐχὶ λοιπὸν χρυσὴ καὶ παραδείσιος θεοκρατικὴ ἐποχὴ ἐν τῷ παρελθόντι ἢ νῦν κάπου ἐν οὐρανοῖς, ἀλλὰ χρυσὴ καὶ παραδείσιος θεο-ἀνθρωπιστικὴ ἐποχὴ ἐπὶ τῆς γῆς; ἐν τῷ ἐγγύ; ἱστορικῷ μέλλοντι.

Ἡ ἀνθρωπίνη συνειδητὴ διάνοια, ὁ νοῦς πηγὴ θετικῆς ἀποκαλύψεως καὶ ἀληθῆς κοσμικοῦ προφήτης ! Ἡ διανοουμένη ἀνθρωπότης ! Ὁ ἀνθρώπος—«Θεὸς προμήνυμα ! Ἴδου ἡ νέα ὀρθολογικὴ—ἀνθρωπιστικὴ (Rational humanistic) Θρησκεία, αἱ ἐκκλησίαι τῆς ὁποίας θὰ εἶναι αἱ λαῖκαὶ Ἀκαδημαῖαι ἐνθα ὁ ἐνγλιξ λαὸς θὰ προσέλθῃ διὰ νὰ φωτισθῇ ἐκ τῆς ἁρμονικῆς μουσικῆς καὶ τῆς ὥραιας τέχνης. Θρησκεία ἐνωτικὴ διεθνῆς, ἀνευ μεταφυσικῶν δογμάτων καὶ ἀνταγωνιστικῶν αἱρέσεων ! Θρησκεία Ἀνθρωπισμοῦ καὶ Μονισμοῦ ! Ἴδου ἡ ὑπερτάτη κεκοίθησις διὰ τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρωπότης τῆς αὔριον θὰ δυνηθῇ νὰ στερεώσῃ τὸ βῆμα καὶ θαρραλέως νὰ βαδίσῃ διὰ μέσου τῆς ζωϊκῆς πάλης πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν !

~~—————~~